

Täysistunto

Tiistai 13.12.2016 klo 19.02—21.03

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 133/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 27/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 27/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.39 **Matti Semi vas:** Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on säilöönoton vähentäminen, ja se on minusta perusteltua, sillä säilöönotto on perusoikeuksia voimakkaasti rajoittava toimenpide. Hallituksen esittämien lakimuutosten seurauksena turvapaikanhakijoilta vietäisiin kuitenkin heille kuuluvia perusoikeuksia, vastaanottokeskuksien työmäärää lisättäisiin ja turvapaikanhakijoista aiheutuvat asumiskulut kasvaisivat.

Kuten Pakolaisneuvonta lausunnossaan tuo ilmi, esitys ei myöskään täytä perus- ja ihmisoikeuksien rajoittamisen edellytyksinä olevia täsmällisyyttä, tarkkuutta eikä ennakoitavuutta. Esitys on monelta osin epäselvä ja vaikeaselkoinen. Esityksessä ei ole asianmukaisesti huomioitu EU-lainsäädännön ja erityisesti niin sanottujen vastaanotto- ja paluudirektiivien velvoitteita. Asumisvelvoitteen perusteista, määrittämisestä, lakkaamisesta ja valvonnasta sekä ilmoitusvelvollisuudesta poikkeamisesta ei ole säädetty riittävän tarkasti.

Asumisvelvollisuus voi olla kannatettava esitys vain aitona säilöönoton vaihtoehtona. Kuten yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut lausunnossaan, lakiesityksessä vaihtoehtojen hakeminen säilöönnotolle jää kuitenkin taka-alalle ja todelliseksi tavoitteiksi nousevat viranomaismenettelyjen tehostaminen, maasta poistamisen varmistaminen ja mahdollisesti kasvaviin turvapaikanhakijamääriin varautuminen. Kuten Pakolaisneuvonta lausunnossaan tuo ilmi, esitetty asumisvelvollisuus on liikkumisvapauden rajoittamista, joka yhdistettynä velvollisuuteen ilmoittautua jopa neljä kertaa vuorokaudessa merkitsee tosiasiallisesti puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen ja muistuttaa vähintään vapaudenmenetyksen kaltaista tilannetta.

Mikäli asumisvelvollisuus hyväksytään esitetyssä muodossa, sille tulee säätää samat edellytykset, valvonta ja oikeussuojakeinot kuten säilöönnotolle. Asumisvelvollisuudelle tulisi myös esittää enimmäispituus, joka saisi olla enintään sama kuin säilöönoton maksimikesto ulkomaalaislain 127 §:n mukaisesti. On huomioitava, että asumisvelvollisuus yhdistettynä erittäin tiiviiseen ilmoittautumisvelvollisuuteen muistuttaa käytännössä kotiarestia ja varsinaista säilöönottoa. Rajoitus henkilökohtaiseen liikkumisvapauteen on merkittävä erityisesti syrjäisten vastaanottokeskusten osalta, joista poistuminen ilmoittau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2016 vp

tumisten välillä ei ole käytännössä mahdollista. Tällöin kyse voi olla totaalisesta säilöön-otosta.

Esitykseen on kirjattu, että myös lasten säilöönnotolle on olemassa edelleen selkeä ulkomaalaislain mukainen tarve. Väitteelle ei ole esitetty minkäänlaisia asianmukaisia perusteita. Säilöönnoton on lukuisissa tutkimuksissa todettu olevan haitallista lapsille. Suomi on jo saanut kritiikkiä siitä, että myös lapsia otetaan säilöön maasta poistamisen varmistamiseksi. Lasten säilöönnotto tulee kieltää, koska valtioilla on käytettävissään muitakin vaihtoehtoja, ja näitä vaihtoehtoja tulee myös kehittää lapsen oikeuksien ja edun mukaisiksi. Esityksessä ei ole esimerkiksi huomioitu eikä turvattu lapsen oikeutta koulunkäyntiin.

Tulemme varsinaisessa käsittelyssä sitten esittämään, että eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ulkomaalaislain muutoksen, jolla lasten säilöönnotto kielletään, ja lisäksi näitä pykäläkohtia tulemme esittämään muutettaviksi. — Kiitos.

19.44 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämän lakiesityksen turvaamistoi-
mien tarkoituksena on helpottaa henkilön maahantulon tai maassa oleskelun edellytysten
selvittämistä tai henkilön maasta poistamista. Ja nyt haluaisin kyllä kysyä edustaja Semi-
ltä: Meillä on tällä hetkellä viimeisten lehtitietojen mukaan noin 4 000 henkilöä, 4 000 tur-
vapaikanhakijaa, joista me emme tiedä, missä he ovat, ja te peräänkuulutitte, että meillä on
vaihtoehtoja. Edustaja Semi, minä haluaisin kuulla, mitä muita vaihtoehtoja meillä on kuin
lisätä näitä turvaamistoimia vastaanottokeskuksissa. Itse en ainakaan hallituspuolueen
edustajana näe, että meillä on yhtään mitään muita vaihtoehtoja kuin toteuttaa tätä lainsä-
däntöä kuten tässä tapauksessa hallitus esittää.

19.45 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä me lähdemme sii-
tä, että ulkomaalaislain 127 §:n mukaisesti lähdetään miettimään sitä, kuinka valvotaan ja
hoidetaan näitä lapsia, että heille ei tehdä sitä, että he ovat säilöönnotossa koko päivän, vaan
että he pystyvät liikkumaan edes vähän sen säilöönnottopaikan ulkopuolella ja heillä on va-
pauksia käydä koulua. Ja jos mietitään neljä kertaa päivässä ilmoittautumista päiväsai-
kaan, niin vähintään joka kolmen tunnin päästä pitäisi olla paikan päällä, ja se on aika tii-
vistä.

19.46 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys tästä asumisvel-
vollisuuden käyttöönotosta on ihan hyvä ja perusteltu. Jos ja kun hallituksella on tavoite
vähentää säilöönnottoa, on asumisvelvollisuus toimiva työkalu varmistaen näiltä osin myös
turvapaikanhakijaprosessissa olevan henkilön omaa turvallisuutta — ei ainoastaan sitä,
että yhteiskunta tällä asumisvelvollisuudella rajoittaa henkilön liikkumista.

Näen, että tässä on iso elementti myös se, että me pystymme pitämään ihmisen, turva-
paikanhakijan, viranomaisten palveluiden äärellä, vähentämään ajautumista paperitto-
maan elämään ja niin edelleen. Ilmoittautumisvelvollisuus 1—4 kertaa päivässä on var-
maan sopiva, joustava haarukka käsitellä kulloisenkin turvapaikanhakijan oman tilanteen
osalta tätä ilmoittautumisvelvollisuutta. Jos oikein muistan, vasemmistoliiton vaihtoeht-
dossa esitetään yhden kerran ilmoittautumista vuorokauden aikana. Pahimmillaan tämän-
tyyppinen ilmoittautuminen antaisi 24 tuntia vuorokaudessa aikaa eksyä sieltä turvallisten
viranomaisten palveluiden ääreltä paperittomaan elämään. Pidän tätä vasemmistoliiton esi-
tystä siltä osin puutteellisena, mutta tuen hallituksen esitystä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2016 vp

19.47 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämä laki ulkomaalaislain muuttamisesta on nimenomaan asumisvelvollisuutta täsmentävä lakiesitys, jolla turvataan sen maahan tulleen taikka sitten maasta poistettavan henkilön turvallisuutta ja normaalia elämää siinä tilanteessa, jossa hän elää. Pitää muistaa, että henkilö kun tulee maahan, esimerkiksi alaikäinen lapsi tänne yksinään ilman vanhempiaan, niin hän on erittäin suojattomassa tilanteessa ja hän tarvitsee suojelua, jonka tämä asumisvelvollisuus nyt sitten täyttää erittäin hyvin.

Onko kysymyksessä säilöönotto? Sitähän perustuslakivaliokunta omassa lausunnossaan pohti ja totesi, että täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden ehtojen tulee täytyä ja sitten näiden päätösten tulee olla selkeitä. Niin on perustuslakivaliokunta lausunut, ja hallintovaliokunta on muuttanut sen oivallisesti hyväksi mietinnöksi. Minun mielestäni tässä asiassa ei ole mitään ihmisen oikeuksiin taikka hänen henkilöönsä meneviä ongelmia. Se on selvä asia, että kun maahan tullaan, tässä tapauksessa turvapaikanhakija, tai sitten häntä ollaan poistamassa maasta, niin siihen liittyy valtava määrä erilaisia riskejä. Esimerkiksi lapsiin liittyy vaikka mahdollisen hyväksikäytön riski, joka pitää minimoida niin, että tällä ihmisellä on turvallista olla kaikissa olosuhteissa, kun hän täällä on. Ja sitten lapsella, varsinkin kun hän monessa tapauksessa tulee tähän maahan yksinään, se tilanne pitää huomioida tarkasti, ettei siinä pääse tapahtumaan mitään ikäviä asioita.

Joskus kun katselee tätä suomalaista menoa tuolla — esimerkiksi tässäkin kaupungissa ja monessa muussa suomalaisessa kaupungissa, missä ihmisiä, lapsia hortoilee tuolla kaupungin keskustassa öisin yksinään — niin tulee mieleen aina väkisin, pitäisikö meillä suomalaisillakin olla vastaavanlainen sääntö, että turvattomalle ihmiselle, joka tuolla kadulla kulkee, voitaisiin jonkunasteisia velvoitteita asettaa, että voisivat lapsia hoitaa kotona eikä tarvitse tuolla yksinään yöllä kadulla kulkea. Se olisi inhimillisesti ottaen ihan järkevää. Se on toinen tarina, mutta tässä asiassa minä en näe mitään ongelmaa.

Lakiesitys on hyvä, ja mietintö on erittäin hyvä ja kannatettava.

19.49 **Mari-Leena Talvitie kok:** Arvoisa puhemies! Näiden rakentavien puheenvuorojen jatkoksi, mitä aikaisemmat kollegat tässä käyttivät, nimenomaan haluaisin painottaa tätä, että tämä hallituksen esitys lähtee siitä, että lapsen asumisvelvollisuus ja mahdollinen säilöönotto ovat vaihtoehto sen lapsen ottamiselle säilöön. Lapsen asumisvelvollisuus säilöönoton vaihtoehtona vähentäisi nimenomaan ilman huoltajaa olevien 15—17-vuotiaiden säilöönottoa. Jos ajatellaan lapsen edun ja haavoittuvasta asemasta johtuvien erityistarpeiden huomioon ottamista, niin on tietenkin korostettava myöskin säilöönoton vaihtoehtojen käyttämisen ensisijaisuutta lasten kohdalla.

Valiokunta puolsi tätä lakiehdotusta muutamien huomautuksin. Sitten on erityisesti tärkeätä tuoda esiin myöskin se, että vastaanottokeskuksen resursointi ja henkilöstön koulutus ja erityisesti turvallisuuteen liittyviä seikkoja on huomioitava, jotta vastaanottokeskuksilla on oikeasti tosiasialliset mahdollisuudet myöskin näistä uusista turvaamistoimista aiheutuvien tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen.

19.51 **Toimi Kankaanniemi ps:** Arvoisa herra puhemies! Hallitus on asianmukaisesti kirstänyt Suomen maahanmuuttopolitiikkaa, ja se on ollut oikea linja. Meillä on maassa ihmisiä, joilla ei ole oikeutta täällä olla, ja tähän ongelmaan pitää myös etsiä ratkaisuja. Saman tien meidän on varauduttava siihen, että on mahdollista, että uusia tulijoita tulee, ja silloin järjestelmän on oltava kunnossa. Valitettavasti runsas vuosi sitten, kun tämä suuri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2016 vp

muuttoliike alkoi tänne Eurooppaan ja tänne meille asti, ei oltu varauduttu vaan oli laiminlyöty ne asiat, jotka olisi pitänyt ajoissa panna kuntoon. Nyt on tärkeää, että näin tapahtuu.

Lasten osalta on erityisesti kiinnitettävä huomiota heidän turvallisuuteensa, ja tällä esityksellä siihen pyritään. Tässä suhteessa tämä on hyvin asiallinen, samaten tämä ilmoittautumisvelvollisuus. Se on turvaamistoimenpide, joka lopulta koituu sekä tulijoiden että täällä maassa olevien ja kantasuomalaisten eduksi.

Riskit on aina syytä etukäteen tarkoin käydä läpi, ja ne on syytä minimoida. Uskon, että kun tämän esityksen perustuslakivaliokuntakin on tarkastanut ja käynyt läpi, niin on paikallaan, että näin edetään. Työtä tällä saralla tulee olemaan. Ulkomaalaislakia muutetaan lähes viikoittain, ja sitä työtä pitää jatkaa, jotta asiat pysyvät jatkossakin hallinnassa.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.